

Temat: Wcześniejsze emerytury – dobrodziejstwo czy przekleństwo?

Autor: Beata Łuba – Krolik

Poziom

Szkoła ponadgimnazjalna

Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkół ponadgimnazjalnych

Podstawy przedsiębiorczości

Treści nauczania i umiejętności:

Instytucje rynkowe. Uczeń:

Charakteryzuje system emerytalny w Polsce i wskazuje związek pomiędzy okresem aktywności zawodowej a wysokością przyszłej emerytury

Państwo, gospodarka. Uczeń:

Wyszukuje informacje o aktualnych tendencjach i zmianach w gospodarce świata i Polski

Cele:

Uczeń powinien:

- charakteryzować system emerytalny w Polsce
- omówić skutki przechodzenia na wcześniejsze emerytury dla poszczególnych obywateli i całej gospodarki
- wskazywać związek między okresem aktywności zawodowej a wysokością przyszłej emerytury
- umieć wyszukiwać informacje, argumentować, przedstawiać własne stanowisko
- umieć współpracować w grupie

Metody:

- praca z tekstem
- praca w grupach
- dyskusja
- miniwykład

Pojęcia kluczowe:

- wiek emerytalny
- wcześniejsza emerytura

- system emerytalny
- filary systemu emerytalnego

Materiały:

Materiał pomocniczy nr 1- Komiks – Wcześniejsze emerytury, „Rodzina Toti na emeryturze”, autor: Sorn Gara, II nagroda w konkursie FOR

Materiał pomocniczy nr 2 – Dane statystyczne – wiek emerytalny w krajach europejskich

Materiał pomocniczy nr 3 – Teksty dla grup

Materiał pomocniczy nr 4 – Tekst „System emerytalny w Polsce”

Materiał pomocniczy nr 5 – Materiał FOR „Wcześniejsze emerytury”

Przebieg zajęć:

1. Na początku lekcji rozdaj uczniom komiks „Rodzina Toti na emeryturze”, poproś o przeczytanie. Po lekturze zapytaj jaki problem, zjawisko zostało opisane w komiksie? Jaki jest stosunek autora komiksu do problemu wcześniejszych emerytur? Jak uczniowie oceniają to zjawisko? Jakie oceny dominują w ich rodzinach i środowisku lokalnym?
Zaznacz, że wokół wcześniejszych emerytur narosło wiele mitów i fałszywych twierdzeń. Problem ten wywołuje ogromne kontrowersje, budzi wiele emocji i dyskusji w polskim społeczeństwie, ma swoich przeciwników i zwolenników, a zapowiedź likwidacji wcześniejszych emerytur stała się przyczyną protestów wielu grup zawodowych m.in. kolejarzy, nauczycieli, górników, hutników.
2. Przypomnij, że w Polsce wiek emerytalny wynosi dla kobiet 60 lat, dla mężczyzn 65 lat. Jednak emerytów przybywa szybciej niż ludzi w tzw. wieku poprodukcyjnym tzn. takich którzy z racji wieku nabyli prawa emerytalne. Obecnie w Polsce mamy ponad milion osób, które nie osiągnęły wieku emerytalnego, a już otrzymuje emerytury. W 2006 roku średni wiek kobiet, którym przyznano emeryturę wynosił 56 lat, a mężczyzn 58 lat. Około 80 % osób, którym przyznano emeryturę po raz pierwszy było jeszcze w wieku produkcyjnym. Co 4 emeryt w Polsce nie osiągnął ustawowego wieku emerytalnego i dlatego mamy najmłodszych emerytów w Polsce. Możesz przedstawić dane statystyczne (materiał pomocniczy nr 2), porównujące wiek emerytalny w krajach europejskich.
3. Podziel klasę na 4 zespoły, powiedz uczniom, że odegrają teraz role poszczególnych stron zaangażowanych w konflikt związany z likwidacją wcześniejszych emerytur. Każdy zespół będzie reprezentować określoną grupę społeczno - zawodową :
gr 1 – osoby, w wieku przedemerytalnym
gr 2- przedsiębiorca
gr 3 –reprezentant rządu
gr 4 – ekonomista
Zadaniem poszczególnych grup jest przygotowanie się do udziału w dyskusji na temat „Wcześniejsze emerytury – dobrodziejstwo czy przekleństwo?”. Podkreśl, że celem dyskusji jest przedstawienie opinii wszystkich stron zaangażowanych w

kontrowersyjny problem, ukazanie racji polityków, przedsiębiorców i zwykłych obywateli, a nie prowadzenie negocjacji. Przypomnij uczniom podstawowe reguły dyskusji m.in.: słuchanie i nie przerywanie gdy inni mówią, mówienie na temat, nie przeciąganie wypowiedzi, przestrzeganie dyscypliny czasowej, odnoszenie się do konkretnej wypowiedzi nie do osoby, włączanie się do dyskusji za zgodą prowadzącego, podnoszenie ręki jeśli chcemy zabrać głos. Wyznacz jedną osobę do prowadzenia dyskusji. Jej zadaniem będzie pilnowanie czasu wypowiedzi dyskutujących osób i poprawności dyskusji oraz udzielanie głosu stronom.

4. Daj uczniom czas na przygotowanie się do dyskusji, zebranie argumentów. W trakcie dyskusji uczniowie mogą powoływać się na informacje zawarte w komiksie oraz materiale pomocniczym nr 3.
Następnie poproś przedstawicieli grup o zajęcie wyznaczonych miejsc np. na środku sali, a osobę prowadzącą dyskusję o jej otwarcie.
Jeden z uczniów powinien zapisywać na tablicy wszystkie argumenty za i przeciw wcześniejszym emeryturom.
5. Podsumowując dyskusję na podstawie zapisanych argumentów porozmawiaj z uczniami o skutkach wcześniejszych emerytur dla poszczególnych obywateli i dla całej gospodarki. Wspólnie zastanówcie się, jakie działania powinien podjąć rząd polski w sprawie wcześniejszych emerytur (np. podnieść wiek emerytalny, zlikwidować możliwość przechodzenia na wcześniejsze emerytury). Zaznacz, że od 2009 roku w wyniku wprowadzenia emerytur pomostowych, możliwość wcześniejszego odchodzenia z rynku pracy została znacząco ograniczona.
6. Poproś klasę o przeczytanie tekstu lub sam przedstaw funkcjonowanie systemu emerytalnego w Polsce obowiązującego od 1 stycznia 1999 roku. Podkreśl, że w nowym systemie emerytalnym, wysokość emerytur zależy wyraźnie od stażu pracy i poziomu zarobków. Im dłużej będziemy pracować i w tym czasie na naszym koncie emerytalnym zgromadzimy więcej oszczędności, tym wyższa będzie nasza emerytura. Gdy będziemy chcieli wcześniej odejść z rynku pracy, możemy liczyć jedynie na niewielkie pieniądze. W nowym systemie emerytalnym, sami jesteśmy odpowiedzialni za wysokość naszych przyszłych emerytur i to na nas spoczywa odpowiedzialność za rozsądne podejmowanie decyzji dotyczących naszej przyszłości. Warto więc przyglądać się wynikom OFE, sprawdzać skuteczność inwestycji i w razie potrzeby – przenieść się do innego funduszu emerytalnego. Jeśli dysponujesz czasem możesz przeanalizować z uczniami oferty kilku wybranych funduszy emerytalnych.
Powiedz, że każda osoba może ubezpieczyć się dodatkowo w III filarze, który jest dobrowolnym dodatkowym ubezpieczeniem uzupełniającym świadczenia otrzymywane z I i II filaru.
7. Jako pracę domową poproś uczniów o przygotowanie krótkich wypowiedzi na temat w jaki sposób młodzi ludzie powinni zadbać o swoją przyszłą emeryturę?

Materiały pomocnicze

Materiał pomocniczy nr 1

Komiks – Wcześniejsze emerytury, „Rodzina Toti na emeryturze”, autor: Sorn Gara,

II nagroda w konkursie FOR

Materiał pomocniczy nr 2

Dane statystyczne „Wiek emerytalny w krajach europejskich” – osobne załączniki

Materiał pomocniczy nr 3

Teksty dla poszczególnych grup

Część dla przedstawicieli rządu

Utrzymywanie przywileju wcześniejszych emerytur jest bardzo kosztowne. Wcześniejsze emerytury corocznie obciążają budżet państwa kwotą 18 mld zł. W 2006 r. wydatki publiczne przeznaczone na wypłatę wcześniejszych emerytur oraz zasiłków i świadczeń przedemerytalnych wyniosły 27,5 mld zł. Oznacza to, że przywilej ten kosztował każdą osobę pracującą najmniej 210 zł miesięcznie. Tak duże pieniądze przeznaczane na wypłatę wcześniejszych emerytur ograniczają możliwość finansowania celów bardziej prorozwojowych, takich jak np. rozwój infrastruktury czy edukacja. Bieżące składki na ubezpieczenie emerytalne, które płacą osoby pracujące, pokrywają zaledwie 60 proc. emerytur wypłacanych przez ZUS. Reszta świadczeń jest finansowana z dotacji z budżetu państwa, czyli z naszych podatków.

Przegląd przywilejów emerytalnych Europy pozbawia złudzeń. Nigdzie, nawet w Grecji słynącej z przywilejów socjalnych, nie są one tak rozdęte jak u nas. To nie znaczy, że ratownik morski, pilot czy muzyk grający na instrumentach dętych musi wykonywać swoją pracę do starości. Wiedzą o tym, że z wiekiem staną się mniej sprawni, więc zawczasu uczą się innego zajęcia. Japończycy już wiele lat temu odkryli, że człowiek w trakcie swojej kariery zawodowej trzy razy musi uczyć się nowego zajęcia, bo zawód, który wykonywał poprzednio, przestaje być potrzebny. Postęp techniczny wymusza na nas konieczność ciągłego uczenia się. Europa już to zrozumiała, nam idzie najgorzej.

Część dla grupy ekonomistów

Już obecnie na 100 pracowników przypada 54 emerytów i rencistów. Osób będących w wieku zdolności do pracy będzie jednak coraz mniej. Ze względu na procesy demograficzne, w okresie najbliższych 30 lat liczba osób w wieku produkcyjnym zmniejszy się w Polsce o 4,5 mln. Proces starzenia się społeczeństw będzie przebiegać u nas z większą siłą niż w krajach Europy Zachodniej. W tej sytuacji powinniśmy zaakceptować stopniowe podwyższanie wieku emerytalnego, odpowiednio do wydłużania się przeciętnej długości życia.

Jest mitem, że odchodzenie na wcześniejsze emerytury powoduje automatyczne tworzenie nowych miejsc pracy dla osób młodych. W rzeczywistości jest dokładnie odwrotnie. To właśnie polityka wcześniejszych emerytur i łatwo dostępnych rent utrudnia walkę z bezrobociem. Dzieje się tak dlatego, że wypłaty wcześniejszych emerytur i rent wymagają zwiększania dotychczasowych podatków i składek ubezpieczeniowych. Im więcej wcześniejszych emerytów, tym wyższe obciążenia nakładane na dochody z pracy, które ograniczają zatrudnienie. W efekcie, im więcej wcześniejszych emerytów, tym wyższe bezrobocie.

Reforma emerytalna uzależniła wysokość przyszłych świadczeń od pieniędzy jakie zgromadzimy na naszym koncie emerytalnym w okresie pracy zawodowej oraz od statystycznego dalszego trwania życia. Im dłużej będziemy aktywni na rynku pracy, tym

więcej pieniędzy odłożymy na swoim koncie emerytalnym i tym dłużej ten kapitał będzie pomnażany. Warto pracować po osiągnięciu wieku emerytalnego ponieważ zarabia się pieniądze, a po drugie dodatkowo przepracowany okres oraz osiągnięte zarobki mogą podwyższyć wysokość świadczenia.

Jedyną pewną receptą na wyższą emeryturę jest dłuższa praca. Tylko taki sposób na pewno będzie skutkował wyższymi świadczeniami. Oczywiście, zawsze dobrze jest starać się o wyższe zarobki, żeby mieć z czego odkładać. Ale najważniejszy jest długi staż pracy. W nowym systemie emerytalnym dłuższy okres pracy zawsze się opłaca. W tym czasie gromadzimy bowiem dodatkowe składki, a ponadto cały zebrany przez nas kapitał jest pomnażany przez kolejny okres. Wiele osób pracuje po przejściu na emeryturę i jeśli tylko ktoś czuje się na siłach, powinien to robić.

To nie prawda, że osoby, które przechodzą na wcześniejsze emerytury zapracowały na swoje świadczenia. Przywileje wcześniejszych emerytur zachęcają do wcześniejszego odchodzenia z rynku pracy, bo otrzymywane świadczenie jest takie samo jak dla osób, które pracują do osiągnięcia normalnego wieku emerytalnego. Innymi słowy, uprzywilejowani pracownicy wcześniej nabywają prawo do świadczeń, na które inni muszą pracować przeciętnie o 5 lat dłużej.

Część dla pracodawców

Im więcej osób odchodzi na wcześniejsze emerytury, tym wyższe podatki państwo musi nakładać na osoby pracujące i firmy. Wcześniejsze emerytury przyczyniają się do tego, że w Polsce mamy bardzo wysokie pozapłacowe koszty pracy, czyli tzw. klin podatkowy. Do niedawna szef firmy, który przyjmował pracownika i umawiał się z nim, że dostanie na rękę skromny tysiąc złotych, w istocie musiał co miesiąc wydawać na tego pracownika ponad 1820 zł – te 820 zł to były właśnie składki i podatki niewidoczne dla pracownika.

To właśnie te narzuty na wynagrodzenia zniechęcają pracodawców do zatrudniania pracowników o niskiej wydajności pracy, tj. głównie osób młodych i osób o niskich kwalifikacjach zawodowych.

Dopiero od lipca 2007 roku zaczęto obniżać ten tak zwany klin podatkowy, poprzez obniżenie składki rentowej, co jest krokiem w dobrym kierunku.

Wysokie koszty pracy zniechęcają przedsiębiorstwa do tworzenia nowych miejsc pracy. Jak zauważają ekonomiści – bezrobocie nie oznacza, że nie ma pracy do wykonania. Wystarczy się rozejrzeć, aby stwierdzić, że jest dużo do sprzątnia, remontowania itp. Bezrobocie jest wtedy, gdy nie ma pieniędzy na opłacenie pracy. I przez długie lata mieliśmy taką oto paradoksalną sytuację, że firmy nie miały pieniędzy na zatrudnianie nowych osób, które powiększałyby dochód narodowy, ale my wszyscy musieliśmy mieć pieniądze na wypłatę wcześniejszych emerytur i rent, dla tych, którzy już dochodu nie tworzą.

Część dla osób w wieku przedemerytalnym

Nasze emerytury nie są prezentem od państwa, zapracowaliśmy na nie. Ludzie o niczym tak nie marzą jak o emeryturze. Wcześniejsze przechodzenie na emeryturę jest dobrodziejstwem dla tych, którzy kończą aktywność zawodową nawet jeśli otrzymują niższe świadczenia, zawsze przecież mogą sobie dodatkowo dorabiać lub po prostu zająć się wnukami.

Wysokość dotychczas wypłacanych emerytur zależy jedynie w małym stopniu od stażu pracy i zarobków w całym okresie aktywności zawodowej. Kolejne lata pracy osób, które są obecnie w wieku przedemerytalnym, nie zwiększą istotnie ich przyszłej emerytury. W efekcie, istnieją silne bodźce, aby jak najszybciej nabyć prawo do emerytury.

Opracowano na podstawie: materiałów FOR, [WWW.egospodarka.pl](http://www.egospodarka.pl),
<http://www.polityka.pl/wnuczek-dziadkow-nie-udzwignie/Text01,1091,255442,18/>,
WWW.newsweek.pl/artykuly/cud-wymaga-pracy,6162,1

Materiał pomocniczy nr 4

Tekst „Polski system emerytalny”

Reforma emerytalna wprowadzona w 1999 roku polegała na podziale zabezpieczenia emerytalnego na trzy filary.

Segment	I filar	II filar	III filar
	SYSTEM PODSTAWOWY		CZĘŚĆ DODATKOWA
Obligatoryjność	obowiązkowy	obowiązkowy	dobrowolny
Metoda finansowania	repartycyjny	kapitałowy	kapitałowy
Dziedziczenie oszczędności	nie	tak	tak
Opodatkowanie składki	nie	nie	tak
Opodatkowanie świadczenia	tak	tak	nie
Forma gromadzenia środków	Fundusz Ubezpieczeń Społecznych	Otwarte Fundusze Emerytalne	Oszczędności i ubezpieczenia dodatkowe (PPE, IKE, inne)
Zarządzający	Zakład Ubezpieczeń Społecznych	Powszechne Towarzystwa Emerytalne	Pracownicze Fundusze Emerytalne Tow. Ubezp. na Życie Fundusze Inwestycyjne Banki

Pierwszy filar systemu emerytalnego zarządzany przez państwo, oparty jest na zreformowanym Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych. Przynależność do I filaru jest obowiązkowa.

Podstawowe założenia

- Działa na zasadzie repartycji tzn. z bieżących składek osób pracujących wypłaca się bieżące świadczenia osobom pobierającym emeryturę
- Oparty jest na indywidualnych kontach
- Emerytura wypłacana jest dożywotnio po osiągnięciu wieku emerytalnego
- 100% gwarancji Skarbu Państwa dla emerytury z pierwszego filara
- Obsługiwany jest przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Każda osoba objęta ubezpieczeniem posiada w ZUS indywidualne konto.

Wysokość świadczenia emerytalnego z I filaru odpowiada kwocie zgromadzonego kapitału emerytalnego, podzielonego przez średnie dalsze trwanie życia dla wieku przejścia na emeryturę (wskaźnik GUS)

Drugi filar w systemie zabezpieczenia społecznego oparty jest na Otwartych Funduszach Emerytalnych (OFE), które są odrębnymi podmiotami o osobowości prawnej. Ich zadaniem jest : prowadzenie indywidualnych kont członków Funduszu, gromadzenie składek członków Funduszu transferowanych za pośrednictwem ZUS, inwestowanie składek i wypracowanie kapitału, który ma zapewnić ok. 35% emerytury z systemu obowiązkowego.

Wysokość przyszłej emerytury bezpośrednio zależy od wysokości i ilości składek, które wpłynęły na indywidualne konto w OFE oraz od umiejętności i efektywności ich inwestowania przez fundusz emerytalny.

- Przynależność do II filaru jest obowiązkowa, jednak istnieje możliwość wyboru OFE.

Podstawowe założenia

- Kapitałowa część podstawowego systemu emerytalnego
- Prywatne zarządzanie funduszami
- Wzrost kapitału emerytalnego poprzez kumulowanie składek oraz inwestowanie ich na rynku kapitałowym
- Emerytura wypłacana po osiągnięciu wieku emerytalnego
- Specjalne regulacje w przypadku śmierci lub rozvodu uczestnika

Trzeci filar w systemie zabezpieczenia emerytalnego jest dobrowolny. Ma charakter kapitałowy i jest zarządzany przez prywatne instytucje. Jego celem jest zapewnienie osobom ubezpieczonym uzupełnienia przyszłej emerytury z I i II filaru

Podstawowe założenia•

Kapitałowy charakter gromadzenia środków na przyszłe emerytury

- Dobrowolny udział w różnych formach gromadzenia środków
- Możliwe formy gromadzenia środków:
 - zbiorowe – Pracownicze Programy Emerytalne
 - indywidualne – Indywidualne Konta Emerytalne

Pracownicze Programy Emerytalne tworzone są dobrowolnie przez pracodawcę. Mają formę umowy lub umów określających zobowiązania pracodawcy i pracowników w związku z prowadzonym programem

- PPE nie jest instytucją finansową

- Wypłata świadczenia z PPE następuje po osiągnięciu wieku emerytalnego lub nabyciu wcześniejszych uprawnień emerytalnych przez uczestnika programu

- Świadczenie emerytalne z PPE zwolnione jest z podatku dochodowego

Indywidualne Konto Emerytalne IKE jest indywidualną, kapitałową formą gromadzenia środków emerytalnych, dla osób, które ukończyły 16 lat. Dopuszczalne jest gromadzenie środków tylko na jednym IKE. Środki na IKE mogą być gromadzone w formie:

- funduszy inwestycyjnych, indywidualnych ubezpieczeń na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym, lokaty bankowej, rachunku papierów wartościowych

- Składki na IKE mogą być wnoszone z dowolną częstotliwością zależną jedynie od umowy z instytucji prowadzącą IKE. Suma składek wpłaconych w ciągu roku na IKE nie może przekroczyć 150% średniego wynagrodzenia w gospodarce narodowej

- Inwestycje w ramach IKE zwolnione są z podatku od zysków kapitałowych

- Wypłata świadczenia z IKE następuje po ukończeniu 60 roku życia w formie jednorazowej
 - wypłacone środki mogą być dalej inwestowane już poza IKE i wypłacane w formie ratalnej

- W przypadku śmierci środki zgromadzone na IKE są wypłacane:
 - osobom uposażonym – jeśli zostały wskazane
 - spadkobiercom – jeśli nie zostały wskazane inne osoby uposażone

Źródło: WWW.igte.pl

Materiał pomocniczy nr 5

Materiał FOR

Wcześniejsze emerytury

Wcześniejsze emerytury to świadczenia, dzięki którym osoby w wieku produkcyjnym mogą wcześniej odchodzić z rynku pracy. W Polsce mamy obecnie ponad milion osób, które nie osiągnęły wieku emerytalnego, a już otrzymują emeryturę. Pomimo tego, że coraz dłużej możemy cieszyć się dobrym zdrowiem, a średnia długość naszego życia wydłuża się, wielu ludzi sprzeciwia się mocno propozycji likwidacji wczesnych emerytur. W 2006 r. średni wiek kobiet, którym przyznano emeryturę wynosił 56 lat, a mężczyzn 58 lat. Około 80 proc. osób, którym przyznano emeryturę po raz pierwszy było jeszcze w wieku produkcyjnym. Co

czwarty emeryt w Polsce nie osiągnął ustawowego wieku emerytalnego i dlatego mamy najmłodszych emerytów w Europie.

Znaczna część osób otrzymujących wcześniejsze emerytury jest zdolna do pracy i z powodzeniem mogłyby zapracować nie tylko na swoje własne utrzymanie (nie powodując obciążenia społeczeństwa), ale również przyczynić się do szybszego wzrostu gospodarczego. Gdybyśmy doświadczali wyższego tempa wzrostu PKB, to także wysokość emerytur mogłaby być znacząco wyższa. Pomimo zwiększania się średniej długości życia chcielibyśmy pracować stosunkowo krócej, ale jednocześnie domagamy się wysokich emerytur.

Na dobrobyt trzeba jednak zapracować. Wcześniejsze emerytury są finansowane ze składek ubezpieczeniowych i podatków płaconych przez osoby, które pracują. Już obecnie na 100 pracowników przypadają 54 emerytów i rencistów. Osób będących w wieku zdolności do pracy będzie jednak coraz mniej. Ze względu na procesy demograficzne, w okresie najbliższych 30 lat liczba osób w wieku produkcyjnym zmniejszy się w Polsce o 4,5 mln. Proces starzenia się społeczeństw będzie przebiegać u nas z większą siłą niż w krajach Europy Zachodniej. W tej sytuacji powinniśmy zaakceptować stopniowe podwyższanie wieku emerytalnego, odpowiednio do wydłużania się przeciętnej długości życia.

Odchodzenie na wcześniejsze emerytury nie powoduje, że automatycznie tworzą się nowe miejsca pracy dla osób młodych. Miejsca pracy tworzą pracodawcy, kalkulując konieczne nakłady i korzyści wynikające z zatrudnienia nowego pracownika. Im więcej osób odchodzi na wcześniejsze emerytury, tym wyższe podatki państwo musi nakładać na osoby pracujące i firmy. Wcześniejsze emerytury przyczyniają się do tego, że w Polsce mamy bardzo wysokie pozapłacowe koszty pracy, czyli tzw. klin podatkowy. To właśnie te narzuty na wynagrodzenia zniechęcają pracodawców do zatrudniania pracowników o niskiej wydajności pracy, tj. głównie osób młodych i osób o niskich kwalifikacjach zawodowych.

Utrzymywanie przywileju wcześniejszych emerytur jest bardzo kosztowne. W 2006 r. wydatki publiczne przeznaczone na wypłatę wcześniejszych emerytur oraz zasiłków i świadczeń przedemerytalnych wyniosły 27,5 mld zł. Oznacza to, że przywilej ten kosztował każdą osobę pracującą najemnie 210 zł miesięcznie. Tak duże pieniądze przeznaczane na wypłatę wcześniejszych emerytur ograniczają możliwość finansowania celów bardziej prorozwojowych, takich jak np. rozwój infrastruktury czy edukacja.

Sprzeciw wobec likwidacji wcześniejszych emerytur jest przejawem krótkowzroczności i braku wiedzy odnośnie rzeczywistych skutków wypłaty tych świadczeń dla gospodarki, a w szczególności dla obciążeń nakładanych na osoby pracujące. Nasze emerytury nie są prezentem od państwa. Powinniśmy na nie zapracować. Obecnie wysokość emerytur zależy jedynie w małym stopniu od stażu pracy i zarobków w całym okresie aktywności zawodowej. W efekcie, istnieją silne bodźce, aby jak najszybciej nabyć prawo do emerytury. Kolejne lata pracy osób, które są obecnie w wieku przedemerytalnym, nie zwiększą istotnie ich przyszłej emerytury. Na szczęście w nowym systemie emerytalnym, wysokość emerytur zależy wyraźnie od stażu pracy i poziomu naszych zarobków. Im dłużej będziemy pracować i w tym czasie na naszym koncie emerytalnym zgromadzimy więcej oszczędności, tym wyższa będzie nasza emerytura. Gdy będziemy chcieli wcześniej odejść z rynku pracy, możemy liczyć jedynie na niewielkie pieniądze. W nowym systemie emerytalnym, sami jesteśmy odpowiedzialni za wysokość naszych przyszłych emerytur i to na nas spoczywa odpowiedzialność za rozsądne podejmowanie decyzji dotyczących naszej przyszłości.